

ORMER

Ortadoğu Enstitüsü

معهد الشرق الأوسط

Middle East Institute

پژوهشگاه خاورمیانه

- Suriye Dosyası
- Körfez Dosyası
- Fas Dosyası
- Libya Dosyası
- Mısır Dosyası
- İran Dosyası
- Irak Dosyası
- Avrupa ve Ortadoğu Dosyası
- Cezayir Dosyası
- Doğu Asya - Orta Doğu Dosyası
- Filistin Dosyası
- Lübnan Dosyası
- Tunus Dosyası
- Güvenlik Dosyası

SAÜ

Ortadoğu Enstitüsü Gündem Notları

Ekim, 2021

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

ÖNSÖZ

Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü olarak aylık yaptığımız gündem toplantılarını metne döküp yayınlamaya devam ediyoruz. Bu yeni gündem bültenlerinde bölgeyi uzun süredir takip eden araştırmacılarımızın gündemdeki en önemli meseleleri kısaca özetleyip analize dönüştürdüğü kısa dosyalar bulacaksınız. Öte yandan bülten içerisinde Ortadoğu'nun en önemli gelişmelerini Suriye, Irak, Suudi Arabistan gibi ülke bazlı, güvenlik, İslami hareketler, Asya-Pasifik ülkelerinin bölge ile ilişkileri gibi tematik başlıklar altında inceleme şansınız olacak.

1. Körfez Dosyası

Arş. Gör Mehmet Rakipoğlu & Arş. Gör. Rümeyza Ayverdi

Ekim ayı içerisinde Körfez'i meşgul eden önemli meseleler arasında Türkiye-BAE normalleşmesinin yansımaları, Suudi Arabistan'ın İngiltere'nin önde gelen kulüplerinden olan New Castle United'ı satın alması ve Katar'da yapılan şura meclisi seçimleri olmuştur.

Eylül ayında Cumhurbaşkanı Erdoğan ile BAE'nin ulusal güvenlik ve dış politikası açısından önemli bir isim olan Tahnun bin Zayid Al Nahyan'ın arasında gerçekleşen görüşmüştü. Bu görüşme sonrası iki ülke arasında sınırlı da olsa bir yakınlaşma bağlamında bir hareketlilikten söz edilebilir. Bu anlamda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ifadelerinden yola çıkılarak Türkiye-BAE arasındaki ticaretin artacağı tahmini yapılabilir. Nitekim Erdoğan görüşmeden birkaç gün sonra BAE'den Türkiye'ye yüklü miktarda yatırımın geleceğini ifade etmiştir. Bunu doğrulayan birkaç gelişmeden söz edilebilir. Bunlardan ilki Türkiye-BAE İş Konseyi ilk görüşmesinin yapılmış olmasıdır. Toplantıda BAE'nin en büyük denizcilik ve liman işletmeciliği şirketi DP World yetkilileri başta olmak üzere birçok üst düzey yetkili katılmıştır. İki ülke arasındaki normalleşmenin orta vadede ekonomik ilişkilere doğrudan katkı sağlayacağı tahmini yapılabilir. Nitekim BAE'nin Türkiye'de gayri menkul alanında Türkiye'nin de BAE'de inşaat alanında daha çok yatırım yapacağı beklenmektedir. İkinci Türkiye'nin e-ticaret devi Trendyol, Abu Dabi'nin devlet fonu ADQ dahil olmak üzere birkaç yüksek profilli yatırımcıdan 1,5 milyar dolar toplayarak değerini 16,5 milyar dolara çıkarmış olmasıdır. Ayrıca MNG kargo şirketine BAE'nin 500 milyon dolar yatırım yapması bekleniyor olması iki ülke arasında siyasi anlaşmazlıklara rağmen ekonomik düzlemde bir ortak zeminin varlığından bahsedilebilir. Söz konusu zemin turizme de yansımıştır. Bu anlamda 2020 yılında Türkiye'ye gelen BAE'li turist sayısı 2.773 iken 2021 yılında 24.688'e çıkmıştır. Bununla birlikte iki ülke arasında sınırlı da olsa güvenlik alanında da bir iş birliği zemini oluşabilir. Nitekim BAE'nin Türkiye'nin kırmızı listede aradığı Muhammed Dahlan'ın faaliyetlerinin durdurulduğu iddia edilmiştir.

Gündemde önemli yer edinen ikinci mesele Körfez ülkelerinin futbol yatırımları olmuştur. Bu anlamda Suudi Arabistan Kamu Yatırım Fonu İngiliz futbol kulübü New Castle United'ı satın almıştır. Suudi Arabistan'ın veliaht prens Muhammed bin Selman'ın direktifleri doğrultusunda gerçekleşen satın alma ile birden çok hedefi gerçekleştirmek istediği belirtilebilir. Bunlardan ilki Avrupa siyasetine futbol diplomasisi ile dahil olmaktır. Bu kapsam halkla ilişkiler (*public relations*) bağlamında birçok adım atan Riyad yönetimi, süreci politik pazarlık malzemesi olarak kullanabilir. İkinci amaç Körfez ülkeleri arasındaki rekabette güç elde etmektir. Nitekim Katar, BAE gibi Körfez ülkeleri PSG, Manchester City, Everton gibi Avrupalı takımları satın almıştır. Suudi Arabistan açısından bir ilk olan satın alma işlemi aynı zamanda ekonomik motivasyonlar üzerinden de açıklanabilir. Bu anlamda petrole bağlı ekonomiyi dönüştürmek isteyen bin Selman'ın yatırım kozu ile bu amacı gerçekleştirmek istediği görülmektedir. Son olarak Batılı aktörler tarafından Kaşıkçı cinayeti ve Yemen'deki savaş gibi meselelerden ötürü ciddi eleştirilere maruz kalan Suudi Arabistan, Batı'daki zedelenen imajı tazelemek adına New Castle United'ı satın almış olabilir.

Körfez'in son gündem maddesi Katar'da yapılan seçimler olmuştur. 2 Ekim'de Katar'da ilk kez Şura (danışma) Meclisi seçimleri düzenlenmiştir. 45 vekilden oluşan meclisin 30 üyesi yapılan seçimlerle Katarlılar

tarafından, geri kalan 15'i ise Emir'in atamalarıyla belirlenmiştir. Daha önce meclisin tamamı emir tarafından atanırken 2003 yılında yapılan referandumla şura meclis üyelerinin seçimle belirlenmesi kabul edilmiştir. Uzun bir süredir ertelenen seçimlerde 26'sı kadın 233 aday yarışmıştır. Seçimlerde kadın adaylar seçilmezken Emir adaylar dışında 2 kadının meclis atamasını gerçekleştirmiştir.

Seçimlere katılım oranı %63,5 oranında olmuştur. Şura meclisi için seçimler ilk kez düzenlense de 1999'dan beri belediye seçimleri yapılmaktadır. 2019'da düzenlenen belediye seçimlerinde katılım oranı %50 ile sınırlıydı. Seçimlerde yalnızca anayasada Katarlı olarak tanımlanan kişiler -1930 yılından önce Katar'da yerleşik olanlar- oy kullanmıştır. Bu durum 1930'dan önce Katar'da bulunmayan fakat ülkenin önde gelen ailelerinden biri olan al-Murra'nın bazı üyelerinin oy kullanmasına engel oldu ve bu durum seçim öncesi protestolara yol açmıştır. Katar bağımsızlığına kavuştuktan bir yıl sonra 1972'de kurulan Şura meclisi, yasama organı olarak görev yapmakta, bütçenin onaylanması ve yürütmeyi kontrol etmektir. Bu anlamda meclis üyelerinin seçimle belirlenmesi Katar siyasi yapısı açısından bir dönüm noktası olarak görülmektedir.

2. Fas Dosyası

Arş. Gör. Abdüssamet Pulat

Yeni Hükümetin Kurulması:

Ekim ayında Fas gündemine dair önemli gelişme Eylül ayında yapılan seçimlerin ardından hükümet kurma görevini üstlenen Aziz Ahnuş'un Başbakanlığındaki yeni hükümetin kurulması oldu. Beklenildiği gibi yeni seçimleri ilk 3 sırada bitiren Milli Bağımsızlar Birliği (RNI), Asalet ve Çağdaşlık partisi (PAM) ve İstiklal Partisi (IP)'nden oluşan üçlü koalisyon hükümeti olarak kuruldu. 7 Ekim'de Kral VI. Muhammed tarafından onaylanan hükümet 13 Ekim'de ise Temsilciler Meclisi'nden güvenoyu alarak göreve başladı. Yeni hükümette kabinedeki bakanlıkların dağılımı ise şu şekilde gerçekleşti:

- RNI; Sağlık, Ekonomi ve Maliye, Bütçeden Sorumlu Bakanlık, Parlamento İlişkilerinden Sorumlu Bakanlık, Tarım ve Balıkçılık ile Turizm olmak üzere toplam 6 bakanlık elde etti.
- PAM; Adalet Bakanlığı, Şehirleşme ve Konut Bakanlığı, Gençlik, Kültür ve İletişim Bakanlığı, Yüksek Öğretim ve Bilimsel Araştırmalar Bakanlığı, Ekonomik Entegrasyon ve Mikro Girişim Bakanlığı, Enerji Dönüşümü ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanlığı Dijitalleşme ve Yönetim Reformu Bakanlığı olmak üzere 7 bakanlık aldı.
- IP ise Ekipman ve Su Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Aile, Dayanışma ve Sosyal Kalkınma Bakanlığı ile Ulaştırma ve Lojistik Bakanlığı olmak üzere 4 bakanlık elde etti.

Bir önceki hükümette yer alan ve doğrudan Kral tarafından atanan Dışişleri Bakanı Nasır Burita ile İçişleri Bakanı Abdulvafi Leftit ise yerlerini koruyan bakanlar oldu. Buna ek olarak yeni kabinede dikkat çeken bir başka ayrıntı ise üç parti liderlerinin aldığı bakanlıklar oldu. Buna göre RNI Genel Sekreteri Ahnuş'un başbakanlık görevini üstlendiği yeni hükümette koalisyon ortakları Asalet ve Çağdaşlık Partisi lideri Vehbi Adalet Bakanlığı, İstiklal Partisi Genel Sekreteri Nizar Bereke ise Ekipman ve Su Bakanlığı görevini üstlendi.

Abdelilah Benkirane Adalet ve Kalkınma Partisi'nin başkanlığına seçildi:

Eylül ayındaki seçimlerde büyük bir hezimete uğrayan Adalet ve Kalkınma Partisi (PJD)'de ise genel başkanlığa partinin eski genel başkanı olan Abdelillah Benkirane seçildi. 2017 yılındaki seçimlerin ardından koalisyonu kuramadığı için görevi Sadettin el-Osmani'ye bırakan Benkirane, 4 yıl aranın ardından genel başkanlığa geri dönmüş oldu. Başkan seçildikten sonra yaptığı konuşmada selefi Sadettin el-Osmani'ye yönelik olarak hata "sadece Osani hatalı değildi hepimiz hatalıydık" açıklaması yapan Benkirane, seçimi kaybetmenin demokrasinin gerçeklerinden biri olduğunu söyledi.

TB2 Satışı iddiası:

Ekim ayında Reuters Türkiye'nin Fas ve Etiyopya ile yeni bir Bayraktar TB2 SİHA satışı için anlaştığını iddia etti. Haberde özellikle Mısır'ın bu durumdan rahatsız olduğu iddia edilirken Mısır tarafından Avrupa ve ABD'ye bu satışların durdurulması için baskı yapıldığı belirtildi.

3. Irak Dosyası

Arş. Gör. Recep Tayyip Gürler

10 Ekim Seçimleri:

10 Ekim'de Irak'ta 2003'ten itibaren düzenlenen parlamento seçimlerinin beşincisi (2006, 2010, 2014, 2018) düzenlendi. Ayrıca Irak'ta gerçekleşen ilk erken seçimdi. Seçimlerin sonuçlarına göre Şii lider Mukteda es-Sadr'a bağlı Sadr Grubu, 73 vekille birinci, eski Meclis Başkanı Muhammed Halbusi'nin (Sünni) Takaddum Partisi 37 vekille ikinci, Eski Başbakan Nuri el-Maliki'nin Kanun Devleti Koalisyonu da 34 vekille üçüncü sırada yer aldı. Mesut Barzani liderliğindeki KDP ise 32 vekille Irak genelinde dördüncü Kürt bölgesi içinde lider parti oldu.

Her geçen seçimde halkın seçimlere katılım oranı istikrarlı biçimde düştü. Seçimler sadece bir rutin haline gelmiş gibi. Çünkü Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Meclis Başkanı'nın hangi etnik ve mezhepsel gruptan seçileceği belli. Yani oy veren vermeyen herkes biliyor ki Cumhurbaşkanı Kürt, Başbakan Şii, Meclis Başkanı da Sünni olacak. Bu nedenle halkın seçimlerden bir umudu kalmamış gibi görünüyor. Gerçi 2019 yılındaki büyük protesto gösterilerinde halkın talebi hükümetin değişmesi idi. Hükümet ise halkın bu talebine cevap verdi, Başbakan Abdulmehdi istifa etti, yeni Başbakan Kazimi ülkeyi erken seçime götürdü fakat halk yine katılım göstermedi.

Seçim ilk sonuçlarına göre İran yanlısı grupların bir önceki seçimlere göre büyük bir oy kaybı yaşadığı görünüyor. Haşdi Şaabi taraftarları Yeşil Bölge ve Irak Yüksek Seçim Kurulu önünde protesto gösterileri düzenlediler. İddialarına göre seçimlerde yolsuzluk ve hile yapıldı. İran yanlısı gruplardan başı çeken Fetih Koalisyonu ve diğer gruplar da seçim sonuçlarına itirazlarını yaptılar. Seçim kurulunun oluşturduğu komisyon bu itirazları incelemeye aldı fakat Ekim ayı itibarıyla itirazlar sonuçlanmış değil. Seçim sonrası süreçte kâğıt üzerindeki sonuçlara bakarak İran'ın etkisinin azalacağı yorumu yapılabilir ama bunu kestirmek çok zor. Zira Irak'taki hükümet pazarlıkları çok uzun ve geniş katılımlı sürüyor. Yani İran yanlısı grupların hükümetin içinde

yer alma ihtimalleri var. Çünkü Irak'ta uzun yıllardır bürokraside, güvenlik birimlerinde ve devlet kademelerinde İran'a yakın grupların etkinliği fazla. Yeni dönemde bunun değişmesi kolay görünmüyor.

Sadr'ın bu döneme kadar ki açıklamalarına bakıldığında bir grupla ittifak yapması için o grubun başka ülkeleri değil Irak'ı öncelmesi gerekiyor. Zira seçim sonrası yaptığı açıklamada hükümet kurma sürecine yabancı ülkelerin müdahil olmamasını istedi. Bu da aslında çoğunlukla İran'a bir mesajdı. Dolayısıyla ilk bakışta hükümet kurma pazarlıklarının ilk aşamasında İran'a yakın grupları denkleme dahil etmeyecek gibi duruyor. Irak'ta seçim sonrası hükümet kurma süreçleri çok uzun sürdüğü için Meclise vekil yollayan hemen hemen her oluşum bir şekilde pazarlıklara dahil oluyor. İlk bakışta Sadr Grubu, KDP, Takaddum Partisi ve Kanun Devleti Koalisyonu ittifak görüşmelerinde ön plana çıkacak siyasi oluşumlar olarak duruyor. Eski Başbakanlardan Haydar Abadi'nin Nasr Koalisyonu da Sadr Grubu ile ittifak kurabilecek isimlerden biri. Seçime katılım oranı ve sonuçlar gösteriyor ki Irak'ın geleceğine dair kısa vadede bir iyileşme yaşanması çok zor. Hükümetin öncelikli hedefi yolsuzlukla mücadele, ekonomik iyileşmeler ve terör sorunu olacak. Ama bu sorunlar zaten 18 yıldır devam ediyor ve bir türlü sona ermiyor.

4. İran Dosyası

Arş. Gör. Mustafa Şeyhmus Küpeli

İran Petrol İhracatı, BAE ve Çin:

İran'ın petrol ihracatına ciddi kısıtlamalar getiren eski Amerikan Başkanı Donald Trump döneminde Tahran yönetimi petrol ihraç edebilecek alternatif sistemler arayışındaydı. Özellikle Mayıs 2019'da İran petrolünün ithalatına sınırlı oranda izin veren ve ABD'nin tek taraflı olarak açıkladığı yaptırım muafiyetinin kaldırılmış olması İran'ın enerji ihracatına ciddi darbe vurmuştu. Bu muafiyetlerin kaldırılması 2010'lu yılların başında İran'a yaptırımların arttığı dönemde BAE-İran arasında ticaret hacmindeki artışları gündeme getirmişti. Bu dönemde BAE'nin İran mallarını alıp kendi üzerinden ihraç ettiği görülmüştü. ABD Başkanı Joe Biden yönetiminin yeni dış politikası sonrasında yumuşayan hava İran petrolünün Çin'e nakledilmesi noktasında ülkeleri İran ile ticari ilişkileri geliştirme konusunda teşvik etti. Bu noktada BAE'nin yine kilit bir rol oynaması bekleniyor. Obama dönemine dönüşün işaretlerini veren Biden yönetimi, Trump döneminde tek taraflı olarak çekildiği nükleer anlaşmayı yeniden yürürlüğe koymak istemekte İran da bu yönde politika izleyeceğinin işaretlerini vermektedir. Bu olumlu atmosfer ise İran-BAE-Çin üçgeninde ekonomik hareketliliği bu yılın başından beri arttırmış durumda. Nitekim 2019-2020 yıllarının büyük kısmında İran'ın BAE ile ekonomik ilişkileri önemli oranda geriledi. Bu dönemde Abu Dabi yönetimi BAE ile İran arasında, esas olarak Dubai üzerinden yürütülen ticareti baskı altına almaya çalıştı. Yaptırımlar nedeniyle İranlı şirketler BAE'de iş yapamadılar. Ancak son dönemde BAE İran için yeniden önemli bir ihracat ve ithalat merkezi haline geldi. Diğer bir deyişle İran, BAE'deki tedarikçileri aracılığıyla çok çeşitli ülkelere mal tedarik etmeye başladı. Biden yönetimi her ne kadar nükleer anlaşmaya henüz dönmemiş olsa da 2021 yılında İran'ın BAE'den ithalatının önemli artış kaydetmesi kayda değerdir.

İhracat artışının ardında ise İran-Çin arasında üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleşen petrol ticareti yatmaktadır. Geçtiğimiz yıl Çin, İran petrolü alımlarını önemli ölçüde artırdı. ABD'nin ikincil yaptırımlarına

doğrudan meydan okuyarak gerçekleşen bu alımlar, Çin'in gümrük idaresi tarafından yayımlanan verilere yansıtılmıyor. Zira Çin, İran petrolünü doğrudan İran yerine aracı ülkeler üzerinden alıyor. İran petrolü Çin rafinerilerine teslim edilen tankerlere aktarılmadan önce üçüncü bir ülkeye götürülüyor. Bu petrol Çin'e ulaştığında, geçiş noktası görevi gören ülkeden ithalat olarak beyan ediliyor. BAE ve Malezya da bu noktada önemli bir köprü görevi görüyor. Çin'in petrol ithalat verilerine bakıldığında Malezya ve BAE'den yapılan ithalattaki artış tam da Çin'in İran'dan doğrudan petrol ithalatını azaltmaya başladığı sıralarda ortaya çıkıyor. Bu özellikle ABD'nin 2019 Mayıs'ında sekiz ülkenin İran yaptırımları muafiyetini kaldırması sonrasına tekabül ediyor. Dolayısıyla doğrudan İran petrolünü ithal edemeyen Çin'in söz konusu iki ülke üzerinden İran petrolünü ithal ettiği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Biden yönetimiyle birlikte nükleer anlaşmaya dönüş ihtimalinin artması İran'ın dünya ile ticari ilişkileri geliştirme noktasında harekete geçirmiş, bu da hem bölgesel hem de küresel çapta bazı ülkelerin İran'la ilişkilerini olumlu yönde revize etmesine olanak sağlamıştır.

Nükleer Müzakereler:

Ekim ayında nükleer müzakerelerin başlaması yönünde ön görüşme gerçekleştiren taraflar (AB ve İran), halen somut ve tüm tarafların masaya oturduğu bir müzakere sürecini başlatamamıştı. Nükleer müzakerelerle alakalı konuşan İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi 18 Ekim'de yaptığı açıklamada temel hedefin tüm baskıcı yaptırımların kaldırılması çerçevesinde ABD ile nükleer müzakerelere yeniden başlama taraftarı olduklarını belirtti. Müzakerelere sonuç odaklı baktığını belirten Reisi, karşı taraf için yaptırımları kaldırmaya hazır olmaları onların ciddiyetinin bir işareti olabilir açıklamasında bulundu. AB Genel Sekreter Yardımcısı Enrique Mora ise İran dışişleri bakan yardımcısı Ali Bagheri Kani ile görüşmek ve KOEP'i (Kapsamlı Ortak Eylem Planı) restore etmek için müzakerelerin yeniden başlamasını görüşmek üzere Tahran'a gitti. İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin İranlı milletvekillerine müzakere ekibinin KOEP'i restore etmek için eyleme geçme yaklaşımı alabileceğini söylediği belirtildi. AB dış politika sorumlusu Josep Borrell ise İran ile AB yetkilileri arasında Brüksel'de görüşme için bir tarih belirlenmediğini açıkladı. "İranlılara zamanın onların tarafında olmadığını ve bir an önce müzakere masasına geri dönmenin daha iyi olduğunu açıkça belirttiğini" söyledi.

Karşılıklı açıklamalar sonrası 3 Kasım'da ise İran Dışişleri Bakan Yardımcısı Ali Bakır, Avusturya'nın başkenti Viyana'daki nükleer anlaşma müzakerelerinin 29 Kasım'da yeniden başlayacağını belirtmesi ABD'nin anlaşmadan çekilmesi sonrası atılan ilk somut adım olarak okunabilir. İran söz konusu müzakerelerin ABD'nin İran'a yönelik yaptırımlarının kaldırılması amacıyla başlatılacağını özellikle vurguladı. Nükleer müzakerelerin nihayete erdirilmesinin ABD Başkanı Biden'ın nükleer anlaşmadan ayrılmayacağına dair garantisine bağlı olduğunun belirtilmesi müzakerelerin önümüzdeki süreçte ABD'nin yaptırım politikası ve İran'ın nükleer faaliyetleri merkezinde ilerleyeceğini göstermektedir. Müzakere tarihinin İran tarafından duyurulması sonrası ABD, söz konusu açıklamayı memnuniyetle karşıladıklarını duyurdu ve Viyana'da yapılacak olan nükleer müzakerelere dahil olacağını vurguladı. Bu anlamda ABD'nin anlaşmadan çekilmesi sonrasında tarafların hepsinin ilk kez doğrudan masada oturması beklenmektedir.

Arş. Gör. Mustafa Caner

İran-Azerbaycan Gerilimi:

Eylül ayının sonunda başlayan İran-Azerbaycan gerginliği Ekim ayında iyice kızıştı. Karşılıklı sert açıklamalar gerginliği besledi. İran medyası Azerbaycan karşıtı haberlere ağırlık verirken Azerbaycan ile zaman zaman da Türkiye hedef alındı. İran'ın ekonomi gazetelerinden Dünya-yı İktisat, "Erdoğan hasta, 2023'ü görecek mi?" şeklinde bir haberi ana sayfadan verdi. Azerbaycan'a İran tarafından Siyonizm suçlamaları yöneltildi.

Pek çok İranlı askeri yetkili de Azerbaycan'a karşı sert açıklamalar yaptılar. Kara Kuvvetleri Komutanı Heydari, Azerbaycan sınırında DEAŞ'ın olduğunu ve buna müsaade etmeyeceklerini söyledi. Ekim ayının başında Rusya'ya bir ziyarette bulunan İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan, bölgede "hiçbir harita değişikliğine izin vermeyeceklerini" ifade ederken aynı zamanda Azerbaycan sınırında "teröristlerin ve Siyonistlerin" varlığından endişe duyduklarını ifade etti. Abdullahiyan, bu sözleriyle Zengezur Koridorunun açılarak Nahçıvan ve Azerbaycan topraklarının birbirine bağlanmasının İran açısından hoş karşılanmayan bir gelişme olduğunu ifade etmiş oldu. "Teröristlerin varlığı" ifadesi ise İran medyasında sıklıkla tekrarlanan ancak hiçbir kanıtla desteklenmeyen, Suriye'den bazı savaşçıların Azerbaycan'a savaşmak için getirildiği iddialarına dayanıyor.

Azerbaycan, İran'ın tansiyonu yükseltmesine tepki olarak Ali Hamaney'in Bakü temsilciliğini yapan Seyyid Ali Ekber Ocaknejad'ın ofisini ve Hüseyiniye Camisini Covid pandemisini gerekçe göstererek kapattı. Bu arada İran'ın Nahçıvan'dan gelen uçaklara hava sahasını kapatması sonucu Azerbaycan uçakları Ermenistan hava sahasını kullanmaya başladılar. Dolayısıyla İran, Ermenistan tezlerine destek verirken yine Ermenistan tarafından yalnız bırakılmış oldu. Ayrıca yine Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan, Zengezur koridorunun açılmasını desteklediklerini ifade etti. Bu manada İran yönetimi, Zengezur Koridoru'na karşı çıkma noktasında yalnız kalmış oldu.

İran'daki bazı uzmanlar ise tırmanan bu gerginliğe tepki olarak ülke içerisinde kışkırtma yapanlara tepki gösterdiler. Dolayısıyla tüm İranlı aktörlerin gerginliğin tırmandırılmasından yana olmadıkları, aralarında sağduyu sahibi isimlerin de bulunduğu anlaşıldı. Ekim ayının sonunda İran Dışişleri Bakanı Abdullahiyan ile Azerbaycanlı mevkidaşı Ceyhun Bayramov bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiler. Görüşmeyi oldukça "verimli ve yapıcı" olarak niteleyen Abdullahiyan, iki ülke arasındaki krizin bitiş temayülüne girdiği mesajını vermiş oldu.

Abdülhasan Beni Sadr'ın Vefatı:

1979 yılındaki İran İslam Devrimi sonrası yeni kurulan cumhuriyetin ilk cumhurbaşkanı seçilen Abdülhasan Beni Sadr, sürgünde yaşadığı Fransa'da 88 yaşında hayatını kaybetti. Beni Sadr, 1981 yılında İran Meclisi tarafından "yetersizlik" sebebinden ötürü azledilmişti. Asıl azledilme gerekçesi ise Beni Sadr'ın ulemanın siyasete aktif müdahalesine karşı çıkması ve bir anlamda laik bir sistemi savunmasıydı. İslam Devrimi sürecinde Humeyni'yi destekleyen, hatta 1979'da Paris'ten onunla aynı uçakla dönen Beni Sadr, Devrim sonrasında Humeyni ile ters düşmesi ve azledilmesinin ardından Halkın Mücahitleri Örgütü lideri

Mesud Recevi ile Fransa'ya kaçmıştı. O yıldan beri Fransa'da yaşamakta ve İran'daki sisteme karşı muhalif açıklamalar yapmaktaydı.

Afganistan'a Komşu Ülkeler Toplantısı:

Afganistan'a komşu 6 ülkenin (İran, Pakistan, Rusya, Çin, Tacikistan, Özbekistan) dışişleri bakanları 27 Ekim'de Tahran'da bir araya geldiler. Bu toplantı, Taliban'ın Afganistan'da yönetimi devralması sonrası mezkûr ülkedeki gidişatın belirlenmesi adına önem taşıyor. Afganistan krizi ilk etapta kendisine komşu olan 6 ülkeyi de yakından ilgilendirdiğinden dolayı, bu ülkelerin dışişleri bakanları ilki 8 Eylül'de video konferans yöntemiyle yapılan toplantıyı çok geçmeden tekrarladılar. Toplantıda öne çıkan konular, Afganistan'da kapsayıcı bir hükümetin tesis edilmesi, Afganistan'da barış ve huzurun sağlanması ve bu anlamda Taliban hükümeti ile iş birliğine gidilmesi şeklinde oldu.

Eski Merkez Bankası Başkanına Hapis Cezası:

Eski Cumhurbaşkanı Ruhani döneminde 5 yıl (2013-2018) görev yapan Eski Merkez Bankası Başkanı Veliyullah Seyif, İran para birimi ve döviz kurlarına dair suç işlediği gerekçesiyle 10 yıl hapse mahkûm edildi. 2017-2018 döneminde kendisinin yardımcılığını yapan Ahmed Arakçi de 8 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Bu yıl makamına oturan muhafazakâr Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi ve ekibi, ekonomik gidişattaki bozukluktan eski Cumhurbaşkanı Ruhani ve ekibini sorumlu tutuyor.

5. Lübnan Dosyası

Arş. Gör. Talha İsmail Duman

Ekim ayına, yeni kurulan Necib Mikati hükümetinin ülkedeki sorunlara çözüm üreteceğine dair beklentilerle giren Lübnan, yaşadığı iki büyük krizle siyasi ve ekonomik istikrara daha çok yolu olduğunu bir kez daha göstermiş oldu.

İlk olarak; Beyrut limanı patlamasına ilişkin davayı yürüten yargıç Tarık el-Bitar'ın, patlamaya sebep olan amonyum nitratin limana 2014 yılında getirilmesine karşın soruşturmayı 2020 yılında kurulan Hasan Diyab hükümetiyle sınırlı tutması, Lübnan'ın uluslararası boyutları olan yeni bir siyasi yargılama süreciyle yüzleşmesine neden oldu. Geçmiş dönem başbakanlarından Saad Hariri ve ekibinin de facto olarak soruşturmadan muaf tutulması ve patlamanın sorumluları arasında Hizbullah ve Emel Partisi üyelerinin isimlerinin zikredilmesi, Lübnan sokaklarında yargıç Bitar'a yönelik eylemlerin gündeme gelmesine neden oldu. 14 Ekim'de Beyrut'un Tayyune semtinde Hizbullah ve Emel üyeleri tarafından yapılan bu eylemlerden birinde, göstericilerin üzerine ateş açılması sonucunda 7 kişi hayatını kaybetti, çok sayıda kişi yaralandı. Hizbullah ve Emel, saldırıdan Falanjist lider Semir Caca'ya bağlı Lübnan Güçleri'ni sorumlu tutarken, Caca bu iddiaları reddetti.

1982 yılında Sabra-Şatilla Filistin mülteci kamplarında yapılan katliamların sorumlularından olan Caca, Wikileaks belgelerindeki sızıntılarda ABD'nin Lübnan büyükelçisine kendilerini silahlandırmaları durumunda Hizbullah'a karşı askeri mücadele için hazır 7000-10000 askeri olduğuna dair yaptığı teklifle

gündeme gelmişti. Dolayısıyla, Lübnan basınında Caca'ya bağlı milislerin Hizbullah ve Emel üyelerine saldırılarının olasılık dışı olmadığı ifade ediliyor. Öte yandan, Hizbullah Tayyune bölgesindeki saldırılara karşı sükûnet çağırısı yaparak, misilleme yapmayacağını duyurdu. Bu açıklamayla, saldırı sonrası gündeme gelen 'iç savaş senaryoları' da bir süreliğine daha rafa kaldırılmış oldu.

İkinci kriz ise, Lübnan'da Hizbullah'a yakınlığıyla bilinen Enformasyon Bakanı George Kardahi'nin Yemen Savaşı bağlamında Suudi Arabistan'a yönelik eleştirileriyle gündeme geldi. Aslında Kardahi'nin açıklamaları, henüz bakanlık koltuğuna oturmadan önceki döneme aitti. Ancak bu açıklamaların yeniden dolaşıma sokulmasıyla, Suudi Arabistan öncülüğünde Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt ve Bahreyn'den oluşan Körfez ülkeleri Lübnan'dan büyükelçilerini geri çağırarak ve ülkelerindeki Lübnan büyükelçilerini 'istenmeyen adam' ilan ederek diplomatik bir krizin önünü açmış oldular. Suudi Arabistan'ın basit bir uyarıyla süreci geçiştirmek yerine diplomatik ve ekonomik açıdan Lübnan'ı cezalandırma yoluna gitmesinin nedenleri fazlasıyla tartışılıyor.

Suudi Arabistan'ın, Lübnan iç siyasetindeki etki gücünü 2016 yılından itibaren kaybetmeye başladığı biliniyor. Diğer taraftan, Hizbullah'ı etkisizleştirmek için Lübnan'daki 14 Mart koalisyonuna önemli yardım ve yatırımlar yaptığı da aşikâr. Ancak, 2018 seçimlerinde Hizbullah öncülüğündeki 8 Mart koalisyonunun önemli bir zafer kazanması ve Hizbullah'ın geçen yıllarda ülke içerisindeki ekonomik ve siyasi hakimiyetini arttırması, Suudi Arabistan'ın Lübnan'da yeni bir stratejiye başvurduğu yorumlarına kapı aralıyor. Buna göre, Hizbullah'ın ve dolayısıyla İran'ın Lübnan'daki etkisini siyaset sahasında kıramayan Suudi Arabistan'ın gerek kendi hamleleriyle gerekse de ülke içerisindeki müttefikleri aracılığıyla Hizbullah'ın silaha başvurması için gergin gündemler ihdas etme yoluna gittiği görülüyor. Mart 2022'de yapılacak genel seçimlerde de 14 Mart koalisyonunun meclisteki çoğunluğu sağlayamaması durumunda, Suudi Arabistan'ın Lübnan'da bloklar arası gerginliği besleyecek ve 'iç savaş provalarına' imkân sunacak adımlar atması göz ardı edilemeyecek bir olasılık olarak öne çıkıyor.

Ekim ayını yukarıda zikredilen iki büyük krizle geçiren Lübnan'da, Necib Mikati Hükümeti'nin de siyasi ve ekonomik istikrarı sağlayacak girişimlerinde henüz bir başarı elde edemediği görülüyor. Ekim protestolarının ikinci yıldönümünde ülkedeki ekonomik kriz gittikçe derinleşirken, enerji krizi de içinden çıkılmaz bir hal almış durumda. Elektrik tedarikinde ciddi sorunlar yaşayan ülkenin, bu şekilde devam etmesi durumunda güvenli bir seçim atmosferi yaratmakta da zorlanacağı tahmin ediliyor.

6. Libya Dosyası

Arş. Gör. Furkan Polat

Son haftalarda Libya gündemini 24 Aralık'ta yapılması planlanan seçimler oldukça meşgul ediyor. Libya Siyasi Diyalog Formu'nun aldığı karar doğrultusunda söz konusu tarihte hem parlamento hem de başkanlık seçimi yapılması planlanmakta ancak Temsilciler Meclisi ve Devlet Yüksek Konseyi arasında seçimlerin hukuki altyapısını oluşturacak kanun taslağı konusunda ciddi bir görüş ayrılığı yaşanıyor. Bu durum kaçınılmaz olarak seçimlerin ertelenmesi ya da başkanlık ve parlamento seçimlerinin ayrı ayrı yapılması gibi siyasi süreci belirsizliğe sürükleyen alternatifleri gündeme getiriyor. Dolayısıyla Libya krizinin

barışçıl çözümü için tek çıkış yolu olarak görülen seçimlerin yeni bir istikrarsızlığın ve çatışmanın çıkış noktası olma ihtimali her geçen gün artıyor.

Bu bağlamda Libya Dışişleri Bakanı Necla Menguş'un geçtiğimiz hafta BBC'ye verdiği mülakatta seçimlere ve mevcut krizin geleceğine dair sarf ettiği sözler çok tartışıldı. 24 Aralık'ta adil ve şeffaf seçimlerin yapılması konusunda ciddi şüphelerinin olduğunu belirten Menguş, sahadaki güç dinamiklerinin siyasi süreci baltalayacak bir etki doğurmasından korktuğunu söyledi. Menguş bu kaygının nedenine dair bir soruya ise Libya'da silahlanmanın yaygın olması ve krizin tarafları olan uluslararası aktörlerin hala ülkede askeri varlıklarını tahkim etme çabasında olması cevabını verdi. Ayrıca seçim sonuçlarının yüksek olasılıkla herkesi memnun etmeyeceğini ve yeni bir iç savaşa yol açmasının muhtemel olduğunu belirtti.

Menguş'un bu açıklamaları aslında Libya krizinin temel sebebine dair oldukça önemli tespitleri barındırmaktadır. Libya'nın son on yılda karşı karşıya kaldığı en temel problem parlamento, seçimler, temsiliyet gibi siyasi arenada yaşanan tartışmalar ve bölünme değil bizatihi 17 Şubat devriminin ardından güvenlik sektöründeki parçalanmadır. Ülkenin çeşitli güç kaynaklarını kontrol eden birden fazla otonom silahlı grubun varlığı ve bunların uluslararası aktörler tarafından desteklenmesi barışçıl çözüm olarak sunulan alternatiflerin başarısız olmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla sahadaki güç dengesinin meydana getirdiği görece istikrarlı ortam söz konusu alternatifler konusunda yeni umutların beslenmesine zemin hazırlasa da krizin asli kaynağına dair hakikati tekrar tekrar gözler önüne sermektedir. Bu durumda Libya krizinin sahadaki askeri dengeler mutlak bir biçimde tek tarafın lehine değişmeden kalıcı bir çözüm beklemek gerçekçi olmaz. Dolayısıyla Libya'da düzen kurucu bir aktör oluşana dek çatışma sarmalının devam edeceğini söylemek mümkündür.

7. Filistin Dosyası

Arş. Gör. Fatma Zehra Toçoğlu

İsrail yeni yerleşim yerleri:

İsrail, kurulduğu günden bu yana tüm kınama ve uyarılara rağmen yasa dışı yerleşim yerleri kurmaya ve kamulaştırdığı araziler üzerinde yeni yerleşke kurmaya devam etmektedir. Bu ay içerisinde de Batı Şeria'da son yılların en büyük yerleşim projesi olacak 3 bin yeni konut planını kabul etti. Planın kabul edilmesinden bir gün önce ABD yönetimi tarafından İsrail yerleşim yerlerine dair bir kınama yayınlamış ve yerleşkelerin inşa edilmesinden derin endişe duydukları belirtilmişti. Ancak her zamanki gibi İsrail yine bu eleştirilere kulak asmadan yayımlacılığını arttırmakta ve yapılan tüm itirazlara rağmen yerleşke inşalarına başlamaktadır. İsrail'de kurulan kırılgan koalisyon hükümetini test eden bu plan ABD ve AB ile İsrail arasındaki sürtüşmeyi arttıracığı ve Filistinlilerin tepkisini çekeceği düşünülmektedir. Filistinlilerin konut yapmak için İsrail'in iznine tabi olduğu ve izinlerin neredeyse hiç verilmediği ortamda İsrail'in yerleşke kararları çıkarması bölgedeki gerginliği arttırmaktadır. Halihazırda alınan bu kararlar da BMGK 2334 sayılı kararına aykırıdır. Ayrıca bazı Yahudi yerleşimcilerde işgal politikasına katkı sağlamaktadır. Tarım arazilerine ve Filistinli ailelerin bahçelerine saldırılarda bulunan yerleşimciler kendilerine yeni yerleşim yerleri açmak için zeytin

bahçelerindeki zeytin ağaçlarını söküp paramparça etmekte ve bu sayede Filistinlileri yerlerini değiştirmeye zorlamayı ve evlerinden çıkarmayı planlamaktadır.

“Sessizce” ibadet etme kararı:

İsrail’de bu ay bir mahkeme tarafından alınan Yahudilerin Mescid-i Aksa’da sessizce ibadet etmenin kanuna aykırı olmadığına dair karar Filistinliler tarafından tepkiyle karşılanmıştı. Ancak sonrasında üst bir mahkemeye taşınan bu karar mahkeme tarafından bozuldu. İlk alınan karar Fanatik Yahudiler tarafından memnuniyetle karşılarken Kudüs İslami Vakıflar idaresinin egemenliğini ihlal eden bu karar Dışişleri Bakanlığı tarafından şiddetle kınandı. Bu karar İsrail ve Ürdün arasında yapılan anlaşmaya göre de hükümsüz bir karardır zira Müslümanlara ait ibadet mekanları Ürdün’e bağlı Kudüs İslami Vakıflar himayesindedir. Kutsal mekanların statüsündeki herhangi bir değişiklik bölgedeki gerginliğin daha da tırmanmasına neden olacaktır.

Filistin insan hakları kuruluşları terör örgütü listesinde:

İsrail hükümeti, Filistin’de bulunan 6 insan hakları kuruluşunu terör listesine aldığını duyurdu. Filistin Halk Kurtuluş Cephesi’ne (FHKC) bağlı olduğunu iddia ettiği özellikle Gazze’de sivil toplum alanında geniş bir etkiye sahip olan altı Filistin insan hakları kuruluşunu (Zamir Esirleri Koruma Kurumu, İnsan Hakları İçin Hukuk El-Hak, Bisan Araştırma ve Kalkınma Merkezi, Samidun Filistinli Esirleri Savunma Şebekesi, Tarımsal Çalışma Komiteleri Birliği ve Uluslararası Çocuk Haklarını Savunma Hareketi) “terörle mücadele yasası” gereği terör örgütleri listesine aldığını duyurdu. Filistin Dışişleri Bakanlığı’ndan yapılan açıklamada bu karar kınandı ve kararın düşmanca alınmış bir karar olduğuna vurgu yapıldı. Ayrıca BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Filistin ofisi de yaptığı açıklamada terörle mücadele mevzuatının insan hakları ve insani çalışmaları kısıtlamak için kullanılmaması gerektiğini iletti. Öyle ki alınan bu karar Filistin insan hakları hareketleri başta olmak üzere tüm dünyadaki insan haklarına yönelik bir saldırıdır. Zira İsrail terörle mücadele tedbirleri adı altında keyfi ve kendi amaçları doğrultusunda kararlar almaktadır. Filistin’de bulunan bir çok sivil örgütü insan hakkı ihlallerini kayıt altına aldığı için İsrail’i rahatsız etmekte dolayısıyla İsrail’in hedefine girmektedir.

Filistin toprakları İsrail’in atıklarının boşaltım merkezi:

Filistin Başbakanı Muhammed İştıyye, Birleşik Krallık Kudüs Başkonsolosu Diane Corner ile iklim değişikliğine ilişkin politikalara dair bir araya geldiği toplantı sonrası yaptığı açıklamada İsrail’in Filistin topraklarına katı, elektronik ve kimyasal atıklarını boşalttığını söyledi. İştıyye, Filistin’in çevreyi kirlenmediğini ancak işgalden dolayı Filistin’in kirlendiğini belirtti. Aslında 1990’lı yılların başından beri söz konusu durum devam etmekte ve Filistinlilerin sağlığını tehdit etmektedir. Yerleşkelerden gelen kirli sular Filistinlilere ait vadiye dökülmekte bölgedeki zeytin ağaçlarının ölmesine neden olmaktadır. Ayrıca atık suların yaydığı kötü kokular sinek, böcek ve farelerin çoğalmasına yol açmaktadır. Bu durum havayı, suyu ve toprağı kirlenmekte ve çevreye ciddi zarar vermektedir.

8. Mısır Dosyası

Arş. Gör. Ayşenur Hazar

Mısır'da Ekim ayında öne çıkan ilk gündem konusu Mısır, Sudan ve Etiyopya arasında on yıldır devam eden Rönesans Barajı anlaşmazlığıdır. Bilindiği üzere Etiyopya'nın Nil Nehri'nin kollarından Mavi Nil üzerinde 2011 yılında yapımına başladığı ve halihazırda %80'i tamamlanan Büyük Etiyopya Rönesans Barajı, üç ülke arasında özellikle Mısır ve Sudan tarafının tarım faaliyetleri ve elektrik tedariki konusunda yaşayabileceği sorunlar nedeniyle bir su krizine yol açmıştır. Bununla birlikte konu 2015 yılında imzalanan İlkeler Deklarasyonu ile bir müzakere zeminine taşınmış, dönemsel kesintilere rağmen taraflar belli aralıklarla bir araya gelerek teknik detaylar, kazanımlar ve riskler üzerine görüşmüşlerdir. Nihai bir uzlaşının sağlanamadığı Rönesans Barajı sorununun bu ay yeniden gündeme gelmesinde Mısır ve Sudan'ın itirazlarına rağmen Etiyopya'nın barajı 3. kez doldurmaya hazırlanması neden olmuştur. Bir önceki doldurma döneminde yaşandığı gibi taraflar arasındaki gerginlik Mısır ve Sudan'ın Etiyopya'yı eleştiren açıklamalarıyla artmıştır. Oysa bir önceki ay iki ülkenin barajın doldurulması konusundaki endişeleri BM Güvenlik Konseyi'nde gündeme gelmiş, dönem başkanı 15 Eylül'de taraflara barajın makul bir süre içerisinde doldurulması ve işletilmesi konusunda hukuki bağlayıcılığı olan bir anlaşmaya varmaları çağrısında bulunmuştu. Benzer şekilde Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah Sisi, BM 76. Genel Kurul Toplantısı'nda 20 Eylül'de yaptığı açıklamada uluslararası nehirler üzerinde inşa edilen barajların doldurulması ve işletilmesi konusunda bir anlaşmanın yokluğunun iklim değişikliği üzerinde oluşturacağı risklere dikkat çekerek uluslararası kamuoyunun desteğini almaya çalışmıştır. Mısır, uluslararası aktörlerin konu ile ilgili desteğini kazanma arzusunu Ocak 2022 itibarıyla iki yılına BM Güvenlik Konseyi geçici üyelik görevini üstlenecek Brezilya'nın Devlet Başkan Yardımcısı Hamilton Mourao'nun 28 Eylül'deki Kahire ziyaretinde de dile getirmiştir. Öyle görünüyor ki Mısır, Rönesans Barajı sorununu küresel sorunlar ile ilişkilendirme çabasını 1-12 Kasım tarihleri arasında Glasgow'da gerçekleştirilecek BM İklim Zirvesi'nde de sürdürecektir. Nitekim Sisi'nin konuyu iklim değişikliği ve onunla mücadele kapsamında ele alacağı beklenmektedir.

Ekim ayının öne çıkan bir diğer gündem konusu ise Mısır, Yunanistan ve GKRY arasında gerçekleşen 9. Liderler Zirvesidir. Üç ülke arasında enerji ve çevre konularında iş birliği sağlanması ve sürdürülmesi amacıyla 2014'te başlatılan bu görüşmelerin sonuncusu 19 Ekim tarihinde Atina'da gerçekleştirilmiştir. Liderler zirvesinde üç ülkenin elektrik şebekelerini denizin altına dönecek kablolar vasıtasıyla birbirine bağlamayı hedefleyen bir iş birliği anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile kurulacak elektrik bağlantısı aracılığıyla elektriğin Doğu Akdeniz'e ve Avrupa'ya taşınması hedeflenirken Avrupa'nın enerji tedarik güvenliğine de katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Enerjinin yanında savunma ve ekonomi alanlarında da olası iş birliklerinin konuşulduğu zirvede, Filistin-İsrail, Libya, Suriye ve mülteci göçü meseleleriyle ilgili de görüş alışverişinde bulunulduğu açıklandı. Bununla birlikte zirve ile ilgili en öne çıkan açıklamalar hiç şüphesiz Türkiye ile ilgili olanlardı. Üç liderin ortak bildirisi şeklinde sunulan açıklamalarda Türkiye'nin araştırma gemilerinin faaliyetleri yasadışı eylemler olarak nitelendirilirken Türkiye uluslararası hukuk ilkelerini ihlal etmekle ve Doğu Akdeniz'de barış ve istikrarı baltalamakla suçlanmıştır. Türkiye Dışişleri Bakanlığı tarafından ortak bildiriye yönelik yazılı bir açıklama yapılmış ve açıklamada Doğu Akdeniz'de Türkiye

ve KKTC'nin dahil olmadığı hiçbir girişimin başarıya ulaşamayacağı vurgulanırken Mısır'ın Doğu Akdeniz'de iş birliği yapabileceği gerçek adresi halen kavrayamamış olduğu belirtilmiştir. KKTC Dışişleri Bakanlığınca da yazılı bir açıklama yapılmış ve açıklamaların Ada'daki siyasi ve hukuki gerçekleri yansıtmadığına dikkat çekilerek ortak bildirinin yok hükmünde olduğu dile getirilmiştir.

9. Tunus Dosyası

Arş. Gör. Rümeyza Köktaş

İç Siyaset:

Tunus'un devrimden sonraki ilk Cumhurbaşkanı olan Munsıf Merzuki, France 24'ün Arapça kanalında yayınlanan bir röportajında, "Uluslararası Frankofon Zirvesi'nin Tunus'ta düzenlenmesinin darbeye destek olacağını düşündüğüm için Tunus'ta zirvenin yapılmaması için çalıştım ve bu yaptığım gurur duyuyorum." ifadesini kullanmıştı. Bu ifadelerinden sonra Merzuki, Cumhurbaşkanı Kays Said tarafından ülkesinin aleyhine çalışmak, ülke iç ve dış güvenliğini tehdit etmekle suçlandı ve Cumhurbaşkanı'nın çağrısı ile Merzuki hakkında önce soruşturma açıldı, diplomatik pasaportunun iptali için işlem başlatıldı, daha sonra ise tutuklama kararı çıkarıldı. Merzuki, hakkındaki suçlamaları reddederek 25 Temmuz'da Cumhurbaşkanı Said'in olağanüstü kararlarını darbe olarak gördüğünü ve buna karşı çıktığı için hedef alındığını dile getirirken, ülkedeki pek çok insan hakları savunucuları ve aktivistler, siyasiler ve basın mensupları Merzuki hakkında çıkarılan tutuklama kararının geri çekilmesini talep etti ve tutuklama kararının çıkarılmasını kınayan bir dilekçeyi imzaladı. Dilekçede, "Merzuki hakkında çıkarılan tutuklama kararı, Cumhurbaşkanı Kays Said tarafından yürütülen ihanet söylemi ve muhalefeti karalama bağlamında gelen keyfi bir önlemdir. Bu, Said'in, 25 Temmuz'dan bu yana, iktidardaki tekeline karşı çıkan herkesi susturmak amacıyla izlediği bir politikadır." ifadelerine yer verildi.

Tunus'taki Nahda Hareketi, ülkedeki siyasi krizin aşılması için parlamentonun açılması çağrısında bulundu. Nahda Hareketi tarafından yapılan yazılı açıklamada, Cumhurbaşkanı Said'in aldığı olağanüstü kararların ardından parlamentonun kapatılarak yetkilerin tek elde toplanmasını kapsayan "istisnai durumun" sona erdirilmesi ve parlamentonun açılması talep edildi. Açıklamada, "Onlarca yıl boyunca diktatörlüğe karşı demokrasi mücadelesi veren el-Merzuki gibi onlarca şahsiyetin vatan haini ilan edilmesi, birtakım milletvekilinin ve medya mensubunun gözaltına alınması veya tutuklanması Tunus için tehlike arz ediyor." ifadeleri kullanıldı.

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said, ülkesinde, "seçim kanunu ve siyasi sistemin" ele alınacağı ulusal diyalog görüşmelerinin yapılacağını duyurdu. Ülkede gençlerin de katılacağı öncekilerden farklı, şeffaf ve samimi bir "ulusal diyalog" başlatacaklarını kaydeden Said, iktidardaki siyasi partilerin diyalog görüşmelerinde yer almayacağı sinyalini verdi.

Güvenlik:

Tunus'ta DEAŞ ile bağlantılı bir terör hücresinin çökertildiği açıklandı. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, sosyal medya hesapları üzerinden faaliyet gösteren, bu yolla örgüte üye devşirmeye

çalışan ve tamamı kadınlardan oluşan DEAŞ unsurlarıyla irtibatlı bir terör hücresinin çökertildiği ifadelerine yer verildi.

10. Suriye Dosyası

Arş. Gör. Ahmet Arda Şensoy

Türkiye'nin PKK terör örgütünün Suriye kolu YPG'ye yönelik olası askerî harekâtı:

Ekim ayında Suriye'deki en önemli gündem maddesi Türkiye'nin Fırat Nehri'nin doğusundaki YPG bölgelerine yönelik muhtemel askerî harekâtı oldu. Bu doğrultuda TSK güçleri ve Türkiye destekli Suriye Milli Ordusu unsurları özellikle Ayn el Arab karşısına sevkîyatlarını artırdı. Bunun yanı sıra diplomatik müzakereler ile bölgeden YPG'nin çıkarılması da gündem oldu. Ancak Eylül ayındaki Erdoğan Putin görüşmesi ve Ekim ayındaki Erdoğan Biden görüşmelerinden de bu konuya dair net bir sonuç çıkmadı. Ayrıca ABD'nin YPG'ye silah sevkîyat görüntülerinin gelmesi ve Rus hava kuvvetlerine ait SU-27 savaş uçaklarının ilk kez Kamışlı'ya sevk edilmiş olması da bu iki ülkenin Türkiye'nin operasyonuna karşı net bir tavır olarak okunabilir.

Birleşmiş Milletler desteğinde yürütülen Anayasa Müzakereleri:

Ekim ayının bir diğer önemli gelişmesi ise Suriye Anayasa Komitesi'nin altıncı tur müzakerelerini yapmış olmasıydı. Bu müzakere sürecinde 15'er kişilik gruplarla rejim ve muhalif temsilcileri ile sivil toplum kuruluşlarından üyeler bulunmakta. Yapılan görüşmelerde ana gündem maddesi olan Suriye'de yeni bir anayasa taslağı hazırlama müzakerelerini sürdürürken, eski görüşmelerde olduğu gibi Esed rejimi temsilcilerinin uzlaşmaz tavırları süreci kilitledi. BM önderliğinde yapılan bu görüşmeler ve Cenevre Müzakere süreci, 10 yılı aşan iç savaş sürecinde çözüm için ciddi öneriler sunmaktan uzak. Ayrıca olumsuz tavırların bir yaptırımı olmaması ve Esed rejiminin diplomatik açıdan bu müzakerelere mecbur olmamasının verdiği rahatlıkla takındığı tavır da sürecin akamete uğramasının en büyük sebeplerinden.

Suriye'de insani yardım skandalı:

Ekim ayında yayınlanan bir haber ile Suriye'ye yapılan insani yardımların yüzde 50'sinin Esed rejiminin kontrolüne geçtiği ortaya çıktı. Habere göre, 2020 yılında yapılan insani yardımların ABD, Avrupa Birliği ve İngiltere tarafından yaptırım listesinde yer alan Suriye Merkez Bankası üzerinden rejime aktarıldığı ortaya çıktı. Suriye'ye insani yardım olarak gönderilen çadırlar ve diğer yardımların rejim güçleri tarafından kullandığını gösteren birçok fotoğraf basına yansımışken, bu durumun kanıtlanmış olması ve özellikle bu yardımları yapan ülke ve kurumların Esed rejimine yönelik tavırları dikkate değerdir. Kısacası rejim, kâğıt üzerindeki tüm yaptırımlar ve ekonomik ambargolara rağmen, bilinçli veya bilinçsiz olarak BM ve Batılı ülkeler eliyle finanse edilmiş oluyor.

Ürdün Esed ilişkileri ve Arap Gaz hattı:

3 Ekim'de Ürdün Kralı Abdullah'ın 10 yıl sonra ilk kez Esed ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirmesi ve iki ülke arasındaki sınır kapısının ticari geçişlere açılması kararı oldukça önemli bir adımdır. İki ülkeyi

birbirine yaklaştıran ve Ürdün'ün rejim ile tekrar ilişki kurmasına sebep olan olay ise Lübnan'ın içinde bulunduğu akaryakıt krizini aşmak için ortaya atılan Arap Gaz Hattı projesi olmuştur. Ayrıca Ürdün'ün sınır güvenliği endişeleri, Suriye'den gelen uyuşturucunun engellenmesi, Şii milislerin sınırdan uzak tutulması gibi konularda rejim ile çalışılabileceğine olan inancı da bu yakınlaşmayı hızlandırmıştır.

Rifat Esed'in Suriye'ye geri dönmesi:

Beşar Esed'in sürgündeki amcası Rifat Esed, Fransa'da aldığı hapis cezası sonrası Ekim ayında Suriye'ye geri döndü. Rifat Esed, 1982'de 30 binden fazla öldürüldüğü Hama Katliamında emrindeki birlikler ile büyük rol almıştı. Daha sonra 1984 yılında abisi Hafız Esed'e karşı darbe girişiminde bulunmuş, bunun sonucundaki süreçte de tasfiye edilmişti.

Esed rejiminin Interpol'e yeniden dahil edilmesi:

Ekim ayında Esed rejiminin Interpol'e tekrar dahil edilmesi de önemli bir gelişme olarak dikkat çekti. Ayrıca, bu hamle ile rejimin Suriye dışında yaşayan herhangi bir Suriyeli hakkında kırmızı bülten çıkararak muhalif hareketler, siyasiler ve sivillere baskı kurabileceğinden endişe ediliyor. Bu hamle aynı zamanda 11 yıllık iç savaşta diplomatik açıdan izole edilen Esed rejimi için bir başka siyasi zafer anlamına gelmekte. Körfez ülkelerinin 2018'de başlayan normalleşme adımlarının rejime kazandırdıklarından öte Arap dünyası dışından bir uluslararası kuruluşun böyle bir girişimde bulunması da ayrı bir kazanç olmuş durumda.

11. Cezayir Dosyası

Arş. Gör. Berkan Özgür

Batı Sahra meselesi:

Cezayir-Fas arasında tarihsel bir mesele olan Batı Sahra sorunu, hatırlanacağı üzere, geçtiğimiz aylarda taraflar arasında sert söylemlerin yeniden atmasıyla tansiyon bir kez daha artmış, gerginlik Cezayir'in Fas'a hava sahasını kapatmasıyla sonuçlanacak kadar ileri boyuta ulaşmıştı. Aynı dönemde Cezayir yönetiminin Fas tarafına yaptığı suçlamalardan biri de üç Cezayirlinin Faslı güvenlik güçleri tarafından Batı Sahra'da öldürüldüğüydü. Bu iddia Fas makamlarınca "Cezayir'in bir yalanı" şeklinde nitelenmişti. Ancak 7 Kasım'da BM'in Batı Sahra'nın geleceği için referandum girişimi (MINURSO) sözcüsü Cezayir'in iddialarının doğru olduğu, üç Cezayirlinin öldürüldüğünü onayladı. BM sözcüsünün açıklamasının ardından Cezayir Dışişleri Bakanı Lamamra, uluslararası örgütlerde bu konuyu gündeme getirmeye devam edeceklerini ifade ederken, üç Cezayirlinin ölümünde ise Fas'ı sorumlu tutarak, bunun "bir devlet terörü olduğunu" söyledi. Aslında her iki taraf için de Batı Sahra meselesi uzun yıllara yayılmış bir sorundur ve geçtiğimiz yıllarda çözülemediği gibi günümüzde de bu tür yaklaşımlarla çözülmesi beklenmemektedir. Ancak Cezayir Dışişleri Bakanı'nın açıklamalarından da anlaşılacağı üzere, Cezayir bu meselesi uluslararası alana taşıyarak sadece adil bir yargılama hedeflemiyor aynı zamanda Fas'ın uluslararası alanda kötü bir imaja sahip olmasını sağlayarak Batı Sahra üstündeki hak iddialarını da çürütmek istiyor.

Yolsuzluk soruşturmaları:

2019 yılında başlayan sokak hareketlerinin ardından görevinden istifa etmek zorunda kalan Buteflika'nın ardından, eski Cumhurbaşkanı'nın yakın çevresine yönelik yolsuzluk soruşturmaları başlamıştı. Hatta bunlardan bazıları sembol davalar haline gelmiş ve Buteflika'nın eski başkanlarından Ahmet Uyahya ve Buteflika döneminde zenginliğini elde eden Ali Haddad gibi iş insanları hapis cezası almıştı. Daha önce rejimin farklı katmanlarından birçok elitin defalarca yargılandığı ancak ceza almadığı düşünüldüğünde Uyahya ve Haddad gibi Buteflika'nın yakın çevresinin dahi yargılanması ve hapis cezası alması önemli bir gelişmeydi. Bu kapsamda "Buteflika klanı" olarak bilinen siyasilere, gazetecilere, askerlere ve bürokratlara yönelik onlarca yolsuzluk soruşturması devam ediyordu. Bunlardan biri ise Buteflika'nın kardeşi Said Buteflika'ydı. Said Buteflika herhangi bir devlet yetkilisi olmamasına rağmen abisi Buteflika'nın uzun bir süredir felçli olması ve konuşma yeteneğini kaybetmesi nedeniyle gerçek Cumhurbaşkanı olarak görülüyordu. Gerçekten de Sadi Buteflika, abisinin döneminde Cezayir'in bürokratik ağının içine sızmış, devlet zenginliklerinin paylaşılmasından gerçek anlamda faydalanmıştı. Daha da ötesi, Buteflika'ya en yakın isim olarak biliniyordu. Ancak Buteflika'nın gidişi sadece kendisine yönelik değil Buteflika'yı temsil eden tüm elitlere karşı bir operasyonu gündeme getirdi. Bu kapsamda yargılanan Said Buteflika yolsuzluk başta olmak üzere çeşitli suçlardan soruşturuluyordu ve Ekim ayında "adaleti engelleme" suçundan iki yıl hapis cezasına mahkûm edildi. Buteflika daha önce ise başka bir suçlamadan 15 yıl hapis cezası alarak yolda hapse girmişti.

Said Buteflika'nın bir kez daha cezasının onanması küçük bir davanın ötesinde önemli bir değişimi işaret etmektedir. Aslında Buteflika'nın istifa etmesi sokak gösterilerinin taleplerinden biri olmasına rağmen temel talep değildi. Göstericiler rejimin tümüyle yenilenmesini, demokratik ve şeffaf bir yönetimin gelmesini istiyorlardı. Ancak rejim göstericiler karşısında geri adım atmak, gerekli reformları yapmak yerine, sadece Buteflika'yı değil onun "klanını" da feda etmeyi tercih etti. Başka bir deyişle, rejim göstericilerin talepleri karşısında kabuk değiştirdi. Bu nedenle Said Buteflika'nın yargılanması rejimin yeni elitleri için iki temel hedefe hizmet ediyordu. Birinci olarak Said Buteflika, Ahmet Uyahya ve Ali Haddad gibi üst düzey yetkili isimleri gözden çıkartarak kitlelere talep ettikleri değişimi sunmadan yenilendiği imajı veriyordu. Yargılamaların gündemde kalması tam da bu sebeple rejimin yeni elitlerinin tercihi gibi görünmektedir. Başka bir deyişle, söz konusu sembolik isimlerin Buteflika ile tanınması ve git gide rejimi temsil eder hale gelmesi ile Cezayirlilerin talep ettiği değişimin gerçekleştiğine ikna etmek istiyordu. İkinci olarak ise Buteflika'nın ardından rejimin seçkinleri, sokak hareketlerini araçsallaştırarak 2001'den bu yana devletin zenginliklerinden pay alan Buteflika ve çevresini tasfiye ediyordu.

12. Avrupa - Ortadoğu Dosyası

Arş. Gör. Serra Can

Fransa-Cezayir gerilimi:

Eylül ayında Fransa ile Cezayir arasında tırmanan gerilim, Ekim başında Cezayir'in Fransa'daki büyükelçisini geri çekmesiyle sonuçlandı. Gerekçe olarak Fransa'nın, Cezayir'in iç işlerine karıştığı öne sürüldü. Uluslararası basında genişçe yer alan Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un, Cezayir'in siyasi tarihine

dair yorumlarının yanı sıra, Fransa'nın eski sömürgeleri olan Cezayir, Fas ve Tunus'a yönelik vize rejimini sertleştirmesi, gerginliğin diğer bir kaynağını oluşturmaktadır.

Avrupa'nın ikircikli İsrail politikası:

İsrail, bir yandan Avrupa ülkeleriyle güvenlik iş birliğini derinleştirmeye gayret ederken bir yandan da içeride işgali ilhaka dönüştürme siyasetini hızlı adımlarla sürdürüyor. Bu da Avrupa tarafında İsrail konusunda uzun zamandır var olan eylem-söylem tutarsızlığını pekiştirmeye devam ediyor. Bunun son örneği ekim ayı içerisinde İsrail'le birlikte gerçekleştirilen "Blue Flag" isimli uluslararası askeri tatbikat oldu. ABD ve Hindistan'ın yanı sıra Avrupa'dan Almanya, Fransa, İtalya, Yunanistan ve İngiltere'nin katılımıyla yapılan bu tatbikatta uluslararası hukuka göre işgal altında sayılan toprakların üzerinde de bazı uçuşlar gerçekleştirildi. Bu durum bu ülkelerin geleneksel olarak dile getirdiği iki devletli çözüm söyleminde ne kadar ciddiyetsiz olduğunu ortaya koymaktadır. Yine de İsrail hükümetinin ekim ayı içerisinde Batı Şeria'da yeni yerleşim bölgesi inşa etme planı ile bazı Filistinli sivil toplum örgütlerini terör destekçisi ilan etmesi Brüksel'de hoşnutsuzluğa neden oldu ve İsrail'in bu gibi adımlardan vazgeçmesine yönelik çağrılarda bulunuldu. Geçen yaz kurulan Naftali Bennett hükümetinin iki devletli çözümü göstermelik dahi olsa desteklememesi Avrupa'daki geleneksel söylem siyasetinin daha da altını oyuyor denebilir.

İran ile Nükleer Müzakere:

ABD'nin 2018'de Trump liderliğinde geri çekildiği 2015 Viyana Anlaşmasına geri dönmek için ekim ayı boyunca özellikle Avrupa Birliği İran'ın yeni hükümetiyle temasları yoğunlaştırdı. Brüksel ve Tahran arasında karşılıklı ziyaretler gerçekleştirildi. Bu temasların sonucunda kasım ayı itibarıyla daha mutabık bir şekilde Viyana'da tekrar masaya oturma kararı alındı. Ancak İran tarafının ekim sonunda duyurduğu üzere, ABD ile şimdilik resmi görüşmeler yapılmayacak ve müzakereler 4+1 formatında sürdürülecek. Buna ilaveten İran'ın uranyum zenginleştirmeye devam etmesi Avrupa'dan gelen eleştirileri artırıyor. Nitekim ekim ayının son günlerinde başlayan G-20 Zirvesi kapsamında, Fransa, İngiltere ve Almanya, Amerikan Başkanı Biden'ın da katıldığı çağrıda, İran'ı müzakere sürecini tehlikeye atabilecek adımlardan menetti ve İran'ın istenilen şartlara uyduğu takdirde ABD'nin resmi olarak Viyana Anlaşmasına geri dönebileceğinin altı çizildi.

13. Doğu Asya - Ortadoğu Dosyası

Arş. Gör. Mustafa Onur Yalçın

Geçen ay Japonya Dışişleri Bakanı Toshimitsu Motegi, Ortadoğu güvenliği ve COVID-19'un iyileşmesine odaklanan bölgesel bir gezi kapsamında Mısır, Filistin, İsrail, Ürdün, Türkiye, Irak, İran ve Katar'ı ziyaret etmişti. Ziyaret, ABD'nin Afganistan'dan çıkışının yanı sıra Washington'un Basra Körfezi'ne on yıllardır verdiği taahhütleri ve bölgesel jeopolitiğe daha geniş katılımını çevreleyen belirsizliğin oldukça yoğun olduğu bir döneme denk getirildi.

Japonya'nın Ortadoğu'ya yönelik gündemi halâ aynı konular üzerine yoğunlaşırken, ülkede hem iktidar partisi içinde hem de Ulusal Diet'in Temsilciler Meclisi'nde genel seçim gerçekleştirildi. Bu iki gelişme,

ülkenin Ortadoğu politikasında süreklilik veya değişim beklememiz gerekip gerekmediği hakkında ise ipuçları veriyor. Temsilciler Meclisi'ndeki koltuklar için yapılan genel seçimde, Liberal Demokrat Parti (LDP) ve Komeito'nun oluşturduğu koalisyon, bir önceki dönemdekine kıyasla birkaç koltuğu kaybetse de, çoğunluğu korumayı yine başardı. Kısa aralar dışında 1958'den beri ülkenin yönetiminde olan LDP'nin genel başkanı ve ülkenin başbakanı Shinzo Abe geçtiğimiz yıl sağlık sebeplerinden dolayı istifa etmiş, yerini geçici olarak Yoshihide Suga'ya bırakmıştı. Ekim ayı içerisinde ise yapılan parti içi seçimlerin kazananı olan Kishida Fumio, Abe ve Suga'nın yerini alacağı düşünülen Taro Kono'yu da geçerek hem genel başkanlığı hem de ülkenin başbakanlığı almış oldu.

Daha önce dışişleri ve savunma bakanlığı görevlerinde bulunan Taro Kono, İranlı General Kasım Süleymani'nin öldürülmesinin ardından Japonya'nın ABD-İran gerilimlerinde arabuluculuk yapma çabalarında önemli bir rol oynamıştı. Abe döneminde dışişleri bakanlığı yapan Fumio Kishida da bir Ortadoğu uzmanı olarak anılmaktaydı. Son zamanlarda, LDP'nin Politika Araştırma Konseyi başkanı olarak da görev yapmış olan Kishida, eski ABD Başkanı Donald Trump'ın yıllarında Tokyo'nun İran nükleer anlaşmasını koruma çabalarında önemli bir konumda bulunmaktaydı. Anlaşılacağı üzere her iki ismin de bölgeye olan yatkınlığı ve geçmişteki krizlerde yer aldıkları pozisyonlar benzer. Fakat yeni Başbakan Kishida'nın, LDP'yi oluşturan fraksiyonlardan Kochikai'nin mensubu olduğu gözden kaçırılmamalı. İktidar partisi LDP, aslında birden fazla fraksiyonun bir araya gelmesi ile oluşan bir parti. Bu grupları bir araya getiren ortak motivasyonlar olmasına karşın, ayrıştıkları bazı önemli konular da mevcut. Örneğin Kishida'nın mensubu olduğu Kochikai, Japonya'nın askeri imkanlarını kısıtlayan anayasanın 9.madde'sinin korunması taraftarı olduğu bilinen bir grup. Bu bağlamda Abe ve haleflerinin revizyonist fikirlerinden ayrışıyor. Bu nedenle uzun yıllardır gündemde olan 9.madde'nin revizyonu tartışmalarını önümüzdeki dönemlerde eskisi kadar şiddetli ve sık duymayabiliriz.

Bu durumun elbette Japonya'nın Ortadoğu politikasına bir yansıması olacaktır. İlk olarak Kishida başbakan olmadan önce Japonya, önemli bir ABD müttefiki olarak Ortadoğu'da bir köprü kurucu ve arabulucu bir role bürünmüştü. NATO ile yakın bağları olmasına, Kore ve Vietnam gibi ABD önderliğindeki diğer savaşların da lojistik bir desteğini sağlamasına rağmen, Japonya hem Körfez Savaşları'nda hem de Irak ve Afganistan'ın işgalinde sınırlı bir rol oynamıştı. Bu nedenle Japonya, bölgedeki itibarı hala bozulmamış olarak kalan önemli bir ABD müttefiki olma pozisyonunu koruyor. Tokyo'nun uzun süredir devam eden sessiz diplomasisi, Washington'un sahip olmadığı güveni inşa etmesindeki en büyük etkenlerden birisi. Fakat önümüzdeki dönemlerde Japonya'yı ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi ile oluşan bölgesel istikrarsızlığın yayıldığı ve Çin'in önceki dönemlere nazaran daha yoğun bir şekilde nüfus etmeye çalıştığı bir Ortadoğu bekliyor. Japonya'nın Ortadoğu politikaları ve İran ile ilişkilerine doğrudan nüfuz etmiş bir politikacının artık başbakan koltuğunda oturuyor olması, Japonya'nın ABD çekilmesinden sonra bölge ile ilişkilerini önceki dönemlerinin altına indirmemesi beklenirken, LDP'nin revizyonist söylemindeki nüansın değişimine göre bölgede Çin karşısında nasıl bir yol izleyeceği ilerleyen dönemlerde daha net görülecektir.

14. Ortadoğu Güvenlik Dosyası

Arş. Gör. Furkan Halit Yolcu

Geçtiğimiz ayın en sıcak gündem maddesi Suriye’de Fırat’ın doğusuna yönelik yapılması tartışılan askeri müdahaleydi. Türkiye’nin ısrarla Suriye sınırındaki PYD/PKK varlığının sonlandırılmasına yönelik talepleri karşılıksız kalmış ve Cumhurbaşkanı Erdoğan başta olmak üzere birçok yetkili gerekirse bir operasyon daha yapılacağını belirtmişti. Ayn el-Arab çevresi ve güneyinden başlaması planlanan operasyonun Haseke’ye kadar uzaması uzun vadede muhtemel görünüyor.

Suriye’deki hareketlilik birçok askeri tatbikatı da beraberinde getirdi. Rusya ve ABD PYD/PKK ve Rejim güçleriyle sınıra yakın birçok bölgede tatbikatlar gerçekleştirdi. Kamışlı’daki hava üssündeki Rus birliklerinin kuvvetlendiği de geçtiğimiz ay içerisinde kaydedilen önemli bir gelişme oldu. Bu noktada Rusya’nın Türkiye’yi sınırlandırmaya çalıştığı söylenilebilir. G20 zirvesinin bir sonraki adımı olan Glasgow görüşmeleri açıklanmayan sebeplerden ötürü iptal edilince, Türkiye’ye satışı teklif edilen F-16 Block 70’lerin akıbeti Roma’da görüldü. Teknik anlamda herhangi bir sonuca varılmasa da Amerikan Başkanı Joe Biden, bu konuda Kongre’ye yönelik özel çaba sarf edeceğinin sözünü verdi.

Afrika ülkelerinde meydana gelen iç karışıklıklar ve iç savaşlarının ölçek bazında büyümesi tehdidi Suudi Arabistan ve Mısır gibi önemli Ortadoğu ülkelerini rahatsız etmeye devam ediyor. Savunmaya oldukça büyük bütçeler ayıran bu ülkeler için sınır ülkelerine dair belirli hamleler söz konusu olabilir.